

Mænd udgør toppen og bunden

Kvinder søger i højere grad ind på de mellemlange uddannelser, mens mænd søger mere polariseret i toppen og i bunden af uddannelsessystemet, viser en ny undersøgelse. Forklaringen ligger i samfundets kønsideal, siger eksperter.

SARA WILKINS

Også i år udgør kvinderne flertallet af de nye studerende og optager på landsbasis 55 procent af alle studiepladser på de videregående uddannelser. Skævheden skyldes især, at færre mænd end kvinder tager en studentereksamen og dermed ikke får adgang til de videregående uddannelser.

Men ifølge en undersøgelse fra Center for Ungdomsforskning er der også kønsforskelle i den måde, studenterne søger ind på. Det viser sig blandt andet, at kvinder i højere grad end mænd søger optagelse på de mellemlange uddannelser.

»Kvinder omsætter i langt højere grad end mænd deres studentereksamen i mellemlange uddannelser. Det skyldes, at der her ligger uddannelser – som eksempelvis sygeplejerskeuddannelsen og pædagoguddannelsen – der historisk set tiltrækker mange kvinder, og som i traditionelt tillægger kvindelige værdier«, siger Mette Lykke Nielsen, kønsforsker ved Center for Ungdomsforskning på Aarhus Universitet.

»Mænd overvejer i langt mindre grad de mellemlange uddannelser, fordi de desværre ikke kan se sig selv i dem, eller fordi de ikke synes, at der er nok prestige forbundet ved dem. Heldigvis vælger nogle mænd og kvinder jo også uddannelser og fag, som vi opfatter som køns-utraditionelle. Men det kan være vanskeligt for den enkelte at gå imod omverdens forestillinger om, hvad der egner sig for kvinder og mænd«, siger hun og forklarer, at kønsidealene er med til at bestemme, hvilket studium de unge søger ind på.

»Køn kan forstås som en fælles kulturel referenceramme. Vi deler nogle forestillinger om, hvad der er 'rigtigt' at gøre for kvinder og mænd. Det gælder i høj grad også, når vi skal vælge uddannelse og erhverv.«

Derfor 'kønner' vi uddannelserne, forklarer hun.

»Vi synes eksempelvis, at nogle fag og uddannelser er 'hårde' som matematik og kemi, mens andre fag er 'bløde' som eksempelvis omsorgsfag og sundhedsfag. Køn

han og påpeger, at en større andel af mænd eksempelvis får professorater og topposter i erhvervslivet.

En del mænd har svært ved at finde sig tilpas 'i midten' af uddannelsessystemet, mener Hans Bonde.

»Der ligger i mange mænd en drengedrøm om det eventyrlige og banebrydende. Det er drømmen om at gøre en forskel, som vi også kender fra Henrik Pontoppidans dannelsesroman 'Lykke-Per', der stadig siger meget om den moderne mandlige studerende. Mange mænd er drevet af drømmen om at skabe noget

selvstændigt og gøre sig bemærket – og derfor søger de i mindre grad mod midten«, siger han.

Hans Bonde mener ikke, at kvinderne i samme grad som mænd har behov for at skille sig ud fra midtergruppen.

»Måske føler mange kvinder, at de giver et essentielt bidrag til kulturen, når de føder børn. Selve præstationen – en vaklen mellem smerte og ekstase – er jo et overgangsritual, der svarer til manddomsprøverne i gamle dage. Man er medskaber af livet, og det kan mænd ikke

føle på samme måde. Derfor forsøger de i højere grad at præstere andre steder – og så uden for uddannelsessystemet, som vi eksempelvis ser det i konkurrencesporten, der klart er domineret af mænd«, siger han.

Legekulturen har betydning

Mænd og kvinders forskellige syn på uddannelse og karriere kan spores helt tilbage til barndommens legetøj og drømmekultur, mener Hans Bonde. Her bliver mændenes interesse for teknik og videnskab fastlagt.

»Mænd har en helt særlig passion for det videnskabelige og nørdede – og det har roddet tilbage fra legokulturen i barndommen. De bliver fascineret af insekter og tekniske apparater og drømmer om det eksotiske og udfordrende. Legokulturen hos mænd bliver allerede fra en tidlig alder en fantastisk drivkraft i passionen mod at nå et videnskabeligt gennembrud eller præstere noget excellent på anden vis. Den legokultur har kvinder ikke i samme omfang«, siger han.

Og mændene tager barndommens legokultur med videre i livet, forklarer Hans Bonde.

»Når en del mænd når langt med deres uddannelse eller karriere, er det, fordi de fortsætter med at lege. De ser karrieren og arbejdet som et spil. Vi ser jo mange beretninger om mænd, der fyldes af fuldkommen lyksalighed, når de får deres videnskabelige gennembrud. Det er igen et billede

på, hvor polariseret en gruppe de er, for andre mænd forbliver på en måde i en barnlig legered og får den aldrig forbundet med voksenlivets udfordringer«, siger han.

Drengereens intense legokultur munder ud i en polarisering af mændene i samfundet, mener Hans Bonde.

»Hvis ikke mænd præstere tilstrækkeligt, slår de i højere grad end kvinder negativt ud i samfundet. Det ser vi eksempelvis hos hjemløse, narkomaner, alkoholikere og folk, der begår selvmord, som overvejende er mænd. Til gengæld er det også mændene, der slår mest ud i toppen, og det er eksempelvis oftest dem, der indtager samfundsmæssige topposter og skaber ny viden og innovation i erhvervslivet«, siger han.

De to køns udfordringer

Spørger man de to kønsforskere, står både de mandlige og kvindelige studenter over for udfordringer i fremtiden.

De kvindelige studerende bør løsrive sig mere fra midten, mener Hans Bonde.

»Det er bydende nødvendigt, at kvinderne manifesterer sig mere i toppen af samfundet efter uddannelsen. Kvinderne bør i højere grad bidrage til innovation, opfindelse og videnskab. Hvis kvinder skal klare sig i det pulserende erhvervsliv med hårde konkurrencekrav og lære at tale nederlag, så må de socialisere sig til det. De skal dyrke mere konkurrence-sport og lege lidt mindre med Barbie-duken«, siger han.

Kønsforsker Mette Lykke Nielsen vil hellere rette opfordringen mod de unge mænd, der halter efter på uddannelserne.

»Det er et stort problem i øjeblikket, at mange mænd ikke præstere inden for uddannelsessystemet og for få tager en videregående uddannelse. Kvinderne derimod præstere på alle planer – også karaktermæssigt. Og der er jo rigtig mange kvinder, der tager en lang videregående uddannelse. Men det er rigtigt, at mænd i højere grad end kvinder ser andre veje til succes end gennem uddannelse«, siger hun.

sara.wilkins@pol.dk

strukturerer vores valg og gør det lettere at vælge, fordi nogle fag simpelthen ikke opleves som oplagte«, siger Mette Lykke Nielsen.

Mænd i top og i bund

Undersøgelsen viser også, at de mandlige studenter er en mere polariseret gruppe end kvinderne, hvad angår deres valg af uddannelse. For ud over at en større andel af mændene ikke er i videregående uddannelse tre år efter deres studentereksamen, så er der omvendt også en stor andel af mænd, der er i gang med en lang videregående uddannelse.

Det overrasker ikke Hans Bonde, som er kønseksperter og professor på Københavns Universitet.

»Mænd har i højere grad en alt eller intet-indstilling. De fordeler sig groft sagt på enten de korte eller lange uddannelser. Derfor giver det ikke mening at sige, at kvinder klarer sig bedre end mænd på uddannelserne. For mændene er en polariseret gruppe, og den øverste del klarer sig altså rigtig, rigtig godt«, siger

LANGE UDDANNELSER

MELLEMLANGE UDDANNELSER

KORTE UDDANNELSER

U D D A N N E L S E S P Y R A M I D E N

Tegning: Jørn Villumsen

HVAD FORSKER DU I?

MORTEN GARLY ANDERSEN OG SARA WILKINS

Massiv amerikanisering sikrede stemmeret til kvinder

Den amerikanske kvindebevægelse måtte bearbejde europæiske indvandrere massivt, før mændene gav kvinder stemmeret i 1920, viser Rune Reimer Christensen i sin ph.d.-afhandling.

Hvad går din forskning ud på?

»Jeg har undersøgt, hvordan den amerikanske bevægelse for kvinders stemmeret – National American Woman Suffrage Association – kæmpede med og mod den enorme indvandringsbølge fra Syd- og Østeuropa, der prægede USA fra omkring 1890 og frem, til kvinderne fik stemmeret i 1920. Indvandring og stemmeret hænger sammen på den måde, at de nye indvandrere fik stemmeret efter fem år – hvis de var mænd – og at denne store bølge af nye vælgere skulle overbevise om at gå ind for at give en gruppe uden stemmeret den samme mulighed.«

»Det var en stor opgave, for mange indvandrere var ikke særlig demokratisk indstillede, og de fleste skulle også lære engelsk først.«

Hvordan har du gjort?

»Jeg tog til Library of Congress i Washington, D.C., og gravede i arkiverne i tre måneder. Kvindebevægelsen stod bag en enorm tekstproduktion i form af blandt andet tidsskrifter som det egentlige The Woman's Journal, løbesedler og indlæg i Kongressen, som blev nedskrevet. Jeg har gennemtrawlet omkring 50.000 sider dokumenter for at finde spore.«

Hvorfor valgte du dette emne?

»Jeg skrev speciale om amerikanernes syn på kinesisk indvandring og tildeling af statsborgerskab i perioden fra omkring 1860 til 1900 og fandt en artikel fra 1882 af en kendt kvindesagsforkæmper, der hævdede, at »negre, kinamænd og kvinder har meget tilfælles her til lands: De savner alle basale politiske rettigheder«. Derfra gav det mening at skrive en ph.d.-afhand-

ling om kvindebevægelsens syn på de omkring 20 millioner europæiske indvandrere, der emigrerede til USA mellem 1890 og 1920 og opnåede statsborgerskab og stemmeret efter få år.«

Hvad har du fundet ud af?

»Det viste sig, at indvandringen var et helt centralt tema for kvindebevægelsen, fordi det var påvirkning af disse nye mandlige vælgere, der var vejen til politisk indflydelse og i sidste ende stemmeret for kvinderne. Men ingen forskere har set på denne sammenhæng før.«

»Kvindebevægelsen så indvandringen som et politisk problem i modsætning til det meget raceorienterede syn på indvandring, der ellers gjorde sig gældende i den amerikanske debat i den periode. De toneangivende politikere og forskere i samtiden mente typisk, at mange europæiske og asiatiske racer ikke evnede at være demokrater, men var despoter helt ind i sjælen og knoglerne. Indstillingen var, at kun nord- og vesteuropæere var gjort af demokratisk sind og stof. Mange

EMIGRATION. Historiker og lærer på Slagelse Gymnasium Reimer Christensen beskriver i sin ph.d., hvordan kvindesagen i USA brugte indvandringen i 1890-1920 og det amerikanske ideal om frihed og lighed til at få stemmeret. Privatfoto

af medlemmerne af kvindebevægelsen havde derimod kæmpet for slaveriets ophør og stemmeret for sorte amerikanere, før de tog kvindesagen op. De oplevede indvandringen som et politisk problem, for amerikanske kvinder blev yderligere marginaliseret, når mandlige indvandrere fik indflydelse via stemmeretten.«

»Derfor var det her, de ville ind og påvirke folk i demokratisk retning. Men det var et sisyfosproblem: Lige meget hvor hårdt kvinderne kæmpede for at overvinde de amerikanske mænd, blev befolkningen ved med at vokse med udlændinge, der aldrig havde hørt om kvinders rettigheder. Men kvinderne var overbeviste om, at udlændinge kunne assimileres – altså gøres til rigtige amerikanere. Når de så var amerikaniserede, ville de forstå, at alle mennesker var skabt ens, som det stod i uafhængighedserklæringen, og at kvinder uanset race måtte have stemmeret.«

»Så kvinderne kæmpede hårdt delstat for delstat i nær ved 80 år, indtil de langt om længe fik overbevist nok mænd til at stemme for kvinders rettigheder. Interes-

sant nok var den amerikanske delstat Wyoming allerede i 1869 det første sted i verden, hvor kvinder fik stemmeret. Men siden blev USA overhalet af flere lande i Europa, og kvinderne fik først stemmeret i 1920 – fem år efter det skete i Danmark.«

Hvad kan din forskning bruges til?

»Den kan dels bruges til at nuancere den historiefaglige debat om indvandring til USA ved at påpege, at den dominerende tese om race og racisme – hvor alt er blevet målt op mod det at være hvid, og at alle andre etniske grupper var afvigere – ikke holder. For her har vi en kvindebevægelse, som er ligeglad med, om man er sort eller hvid – de kæmper for stemmeret til kvinder uanset race.«

»Den kan også perspektivere den hjemlige debat om indvandring, hvor det jo ikke er usædvanligt at møde påstanden, at visse mennesker ikke kan eller vil blive en del af det omgivende samfund på grund af deres ophav eller religion.«

morten.garly.andersen@pol.dk
sara.wilkins@pol.dk